O‘QUVCHILARNI TADBIRKORLIKGA YO‘NALTIRISHDA KREATIV YONDASHUV (SERVIS XIZMATI FANINI O‘QITISH MISOLIDA)

Yusupova Dinora Ixtiyorjon qizi - Guliston davlat pedagogika instituti talabasi
E-mail: yusupovadinora5120@gmail.com

Annatatsiya: Ushbu maqolada Servis xizmati fanini o‘qitishda o‘quvchilarnitadbirkorlikga yo‘naltirishda kreativ yondashuv, kreativyondashuv asosida oquv dasturlari va oquvmanbalariniyaratish xaqida fikirlar bayon qilindi.

Kalit so‘zlar: dizayn, eksperimenta, innovatsion, DTS, (STEM).

Tadbirkorlikni xizmatga yo‘naltirilgan lenta orqali o‘qitish o‘quvchilarga nafaqat biznes boshlash imkoniyatini, balki o‘z jamoalarida ijtimoiy ta’sir o‘tkazish imkoniyatini ham taqdim etadi. Biroq tadbirkorlikning an’anaviy yondashuvi har doim ham o‘quvchilarning e’tiborini, shijoatini tortmasligi mumkin. Shuning uchun xizmat ko‘rsatish fanini o‘qitishda o‘quvchilarni tadbirkorlikka yo‘naltirishga kreativ yondashuv qiziqarli va samarali o‘quv tajribasini taqdim etishi mumkin. Bunga yaqinlashishning bir yo‘li o‘quv dasturiga “dizayn tafakkuri” printsiplarini kiritishdir.

Ushbu metodika inson tomonidan markazlashtirilgan loyihalash, hamdardlik va tajriba o‘tkazishga alohida e’tibor beradi. Tadbirkorlik sharoitida muammo yoki imkoniyatni aniqlash, mijozlar ehtiyojlarini tadqiq qilish va tushunish, prototip yechimini ishlab chiqishdan iborat. Ushbu yondashuvni faqat foydaga qaratilgan mahsulot emas, balki ijtimoiy ta’sirni yaratadigan xizmat ko‘rsatadigan biznes modelini yaratishga qo‘llash mumkin.

Masalan, o‘quvchilarga o‘z jamoasida oziq-ovqat xavfsizligi yoki ta’lim olish imkoniyati kabi ijtimoiy masalani aniqlash, zarar ko‘rganlarning ehtiyojlarini bartaraf etuvchi xizmatgaasoslangan yechimni loyihalashtirish vazifasi yuklatilishi mumkin. Ushbu jarayon ulardan intervyular o‘tkazishni, ma’lumotlarni tahlil qilishni va o‘zlari xizmat qilmoqchi bo‘lganlarning ehtiyojlarini yaxshiroq tushunish uchun hamdardlikdan foydalanishni talab qilar edi. Shundan so‘ng ular xarajatlar, daromad oqimlari va xizmat qanday etkazib berilishini hisobga olgan holda o‘z yechimi bo‘yicha biznes-rejani ishlab chiqishar edi.

Yana bir ijodiy yondashuv - hikoya qilish va vizual muloqotni o‘quv dasturiga kiritishdir. O‘quvchilardan xizmat ko‘rsatishga asoslangan biznesi, jumladan, hal qilayotgan muammosi, xizmati o‘zi xizmat ko‘rsatadiganlarning hayotini qanday yaxshilashi va qanday daromad keltirishi haqida hikoya qiluvchi video, grafik yoki boshqa vizual vosita yaratish so‘ralishi mumkin. Ushbu yondashuv o‘quvchilarga o‘z

biznes g'oyasining qadrini etkazishga va auditoriyasi bilan hissiy aloqani yaratishga yordam beradi.

Nihoyat, tadbirkorlikni o'qitishda eksperimental yondashuv talabalarni jamoat xizmatiloyihasiga jalb qilishi mumkin. Bu esa ularga jamoatchilik ehtiyojlarini o'z ko'zi bilan tushunish, hamdardlik hosil qilish, innovatsion yechimni ishlab chiqish uchun tadbirkorlik ko'nikmalarini qo'llash imkoniyatini berar edi.

Ushbu yondashuv, ayniqsa, boshida aniq tadbirkorlik ko'rinishiga ega bo'lmasligi mumkin bo'lgan, ammo paydo bo'lganda imkoniyatlarni tadqiq qilishga ochiq bo'lgan talabalar uchun samarali bo'lishi mumkin. Birqarashda talimjarayonini kreativ g'oyalar asosida tashkil etish o'quv dasturida belgilangan talablardan chetga chiqishdan tasavvur qoldiradi.

Biroq, kreativlik, ijodiy yondashish oquv mashg'ulotlarini mavjud DTS ga moslashtiradi. Qolaversa, oqituvchilardan oqitish jarayoniga nisbatan kreativ, ijodiy yondashuvni taminlashga xizmat qiladigan metod, usul va vositalar mashg'ulotlarni metodik jihatdan samarali, to'g'ri olib borilishini taminlaydi. Oquv materialini ozlashtirish bosqichida talim mazmunining o'quv modul (fan)lari bo'yicha yaratilgan DTS, o'quv rejasi va o'quv dasturi kabi meyoriy hujjatlar, shuningdek, o'quv manbalari (darslik, o'quv va metodik qo'llanma, yo'riqnoma, tavsiyanoma va kabilar) da aks etishi taminlanadi. Umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar talimi mazmuni davlat talim standarti, o'quv rejalari mazmunida namoyon bo'ladi.

Dasturda ko'rsatilgan bilim, malaka va ko'nikmalarni o'quvchilar tomonidan to'la o'zlashtirilishi o'qitish jarayoni muvaffaqiyati va samaradorligini belgilovchi mezonlar sanaladi.

Pedagoglarda ham kreativlik sifatlarining to'laqonli namoyon bo'lishi o'quv dasturlari bilan ishlashda ham ko'zga tashlanadi. O'quv dasturlari orasida mualliflik o'quv dasturlari pedagogning kreativlik sifatlari, kasbiy faoliyatni tashkil etishga bo'lgan ijodiy yondashuvi, talim sifati hamda samaradorligini oshirish yo'lida tashkil etayotgan kasbiy-ijodiy faoliyati mazmunini o'zida to'laqonli ifoda eta oladigan ta'limiy xarakterdagi dasturdir.

Bu turdagi dasturlarlar ham davlat talim standartlari talablarini hisobga olgan holda o'quv fani qurilishining o'zgacha shaklda bo'lishi, o'rganilayotgan hodisa va jarayonlarga nisbatan muallif nuqtai nazarining aksetishi bilan boshqa o'quv dasturlaridan farqlanadi. Bu turdagi dasturlar tegishli fan sohasi bo'yicha faoliyat olib borayotgan pedagog, psixolog, metodistlarning tashqi taqrizlariga ega bo'lishi va ta'lim muassasalarining pedagogik kengashlari tomonidan tasdiqlanishi zarur.

Mualliflik o'quv dasturlarini ishlab chiqishda pedagog erkin, mustaqil ravisha o'zining kreativlik layoqatini to'la namoyon etish imkoniyatiga ega. Bugungi tez o'zgarib borayotgan dunyoda ijodkorlik talabalarning o'zlashtirishlari uchun tobora

muhim mahoratdir. Ijodkorlikni rivojlantirish orqali o‘quvchilar yaxshiroq muammo hal qiluvchi, o‘zgarishga moslashuvchan, murakkab va noaniq muhitlarni yo‘lga qo‘yish uchun ko‘proq jihozlangan bo‘lib qoladilar.

O‘quvchilarning kelajakdagi qiyinchiliklarga tayyor bo‘lishini ta’minlash 1 Drapeau Patti. Sparking student creativity (practical ways to promote innovative thinking and problem soving). –Alexandria –Virginia, USA: ASCD, 2014.uchun o‘quv reja va treninglar markaziy e’tibor sifatida ijodkorlik bilan ishlab chiqilishi kerak. Bunga yaqinlashishning bir usuli an’anaviy akademik ko‘nikmalar bilan birga ijodiy fikrlash ko‘nikmalarini ta’kidlashdir. Ushbu yondashuv fan, texnologiya, muhandislik va matematika (STEM) bilan fanlararo ko‘nikmalar va fikrlashni rivojlantirishga ko‘maklashish uchun san’at va gumanitar fanlarni aralashtirishni o‘z ichiga oladi. Bu orqali o‘quvchilar turli burchaklardan va turli nuqtai nazarlarga ega bo‘lgan muammolarga yondashishga rag‘batlantiriladi.

Shuningdek, ular hamkorlikda ishlashni o‘rganadilar va ijodkorlikda jamoaviy ishning muhimligini tan olishadi. Ijodkorlikka asoslangan o‘quv reja va treninglarning yana bir yondashuvi ko‘proq tajribali, loyiha asosida o‘quv imkoniyatlarini taqdim etishdir. Ushbu yondashuvni o‘zida mujassamlashtirgan sinflar o‘quvchilarga qo‘lda o‘quv tajribalarini beradi, ularda turli tushunchalarni qurish, loyihalash va tajriba o‘tkazish orqali o‘rganish mumkin.

O‘quv dasturlari muammoga asoslangan o‘quv loyihalariga, dizayn fikrlash muammolariga yoki hatto o‘yinga asoslangan o‘rganishga qaratilgan bo‘lishi mumkin. Bu orqali o‘quvchilar shaxsan o‘ziga jalb qilayotgan va dolzarb bo‘lgan vazifa va loyihalar ustida ishlash orqali o‘z ijodlarini o‘rganish va rivojlantirishga intiluvchan bo‘ladilar. Uchinchi yondashuv – darsdan tashqarida imkoniyatlar ochish, drama, musiqa, san’at kabi sinfdan tashqari mashg‘ulotlar orqali kreativ fikrlashni shakllantirish. Bunday tadbirlar o‘quvchilarga o‘zlarining ijodiy ehtiroslarini mustaqil ravishda, an’anaviy o‘quv dasturining cheklanganligidan tashqarida tadqiq qilish va rivojlantirish imkonini beradi.

Ushbu tadbirlar mentorlik, hamkorlik va tengdoshlarni o‘qitish uchun ham imkoniyatlar yaratadi. Ijodkorlikka asoslangan o‘quv reja va treninglarni samarali o‘tkazish uchun ta’lim oluvchilar ham ijodkorlik metodologiyalari bo‘yicha malaka oshirishlari lozim. Ularni fanlararo bo‘lgan, muammoni hal qilish va tajribali o‘quv imkoniyatlariga alohida e’tibor qaratadigan, talabalar tomonidan faol ishtirok etishga qattiq e’tibor qaratadigan o‘quv dasturlarini loyihalashtirishga ko‘maklashish lozim. Shuningdek, ta’lim oluvchilar ijodkor fikrlash, o‘quv-pedagogik loyihalash va pedagogika bo‘yicha treninglar o‘tkazishni ta’minlaydigan kasbiy rivojlanish imkoniyatiga ega bo‘lishlari kerak.

Xulosa qilib shuni ta'kidlamoq mumkinki, ijodkorlikka asoslangan o'quv reja va treninglar zamonaviy ta'limning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Kreativ fikrlash ko'nikmalari, tajribali o'rganish va fanlararo imkoniyatlarni ta'kidlab, o'quvchilarda yangi qiyinchiliklar qarshisida o'zlashtirish va yangilik qilish imkonini beruvchi mafkura shakllanadi.

Ta'lim oluvchilar ijodkorlikni rag'batlantiruvchi sinf muhitini yaratishni maqsad qilishlari kerak, bu esa o'quvchilarga an'anaviy o'quv dasturi doirasida ham, tashqarisida ham o'zlarining kreativ g'oyalarini tadqiq qilish va rivojlantirish imkonini beradi.

Xizmat ko'rsatish fanini o'qitishda o'quvchilarni tadbirkorlikka yo'naltirishga kreativ yondashuv o'quvchilarni qutbdan tashqarida fikrlashga, hamdardlikni rivojlantirishga, ijtimoiy muammolarga zamonaviy yechimlar yaratishda dizayn tafakkur printsiplaridan foydalanishga ilhomlantiradi. Bunda tadbirkorlikka yondashish orqali talabalar nafaqat amaliy biznes ko'nikmalariga ega bo'lishlari, balki jamoatchilikka foyda keltiradigan va ijtimoiy ta'sir ko'rsatadigan korxonalar yaratishlari mumkin.

Faoydalanilgan adabiyotlar:

1. Drapeau Patti. Sparking student creativity (practical ways to promote innovative thinking and problem soving). –Alexandria –Virginia, USA: ASCD,2014

2. Pedagogika nazariyasi / OTM uchun darslik. Mual.: M.X.Toxtaxodjaeva va b. Prof. M.X.Toxtaxodjaevaning umumiy tahririostida. – T.: "Iqtisod-moiya", 2010. 136-140-b.

3. Pedagogika: 1000 ta savolga 1000 ta javob / Metodik qo`llanma.U.I.Inoyatov, N.A.Muslimov, M.Usmonboeva, D.Inog'omova. –T.: Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, 2012. –193 b.a